

TUTKIMUSPIIRI — ERÄS TAPA TEHDÄ YHTEISTYÖTÄ

Tutkimuspiiri (forskningscirkeln) on viime vuosina saavuttanut Ruotsissa yhä enemmän suosiota. Se voidaan määritellä eräänlaiseksi laajentuneeksi opintokerhoksi, johon osallistuu myös tutkijoita ja jossa käsitellään jotakin ammatillisen järjestön esiin nostamaa ongelmaa. Tämä kirjoitus esittelee muutamista tutkimuspiireistä saatuja kokemuksia tarkoituksena pohtia tutkijan roolia tällaisessa yhteistyössä.

Lisäksi tarkastellaan tutkimuspiirin mahdollisuuksia liittää luovalla tavalla toisiinsa ammatti-ihmisten käytännön taidot ja tutkijan teoreettiset tiedot. Tutkijan käsitys tiedosta ja hänen suhtautumisensa tutkimuspiirin työhön näyttävät olevan tuloksen kannalta ratkaisevan tärkeitä. Parhaimmillaan tutkimuspiirillä voi olla suuri merkitys sekä ammattijärjestöille että tutkijoille.

Yhteistyö, jota viime vuosina on syntynyt ruotsalaisen ammattiyhdistysliikkeen ja tutkijoiden kesken, on epäilemättä paljolti seurausta 70-luvulla toteutetusta laajasta työoikeuden lainsäädäntötyöstä. Tällaisia olivat mm. työsuhteturvalaki, työympäristölaki ja ennen kaikkea myötämääräyslaki (medbestämmandelag). Lakien vuoksi ammattiyhdistysten tehtävät ja niihin kohdistetut vaatimukset lisääntyivät suorastaan dramaattisesti. Ammattiyhdistykset alkoivat puolestaan kiinnostua korkeakoululaitoksen hallussa olevasta tietämyksestä.

Yhteistyö sai alkunsa ammattijärjestöjen luottamushenkilöille järjestetyistä korkeakoulukursseista. Kun kokemustenvaihto syveni, syntyi vähitellen tutkimuspiiri. Kautta koko maan on luotu yhteyksiä ammattiyhdistysten ja korkeakoulujen kesken. Yhteistyö on saanut monenlaisia muotoja, mutta tutkimuspiiri on kaiken aikaa ollut tärkein. Muita muotoja ovat esimerkiksi ammattiyhdistysseminaarit ja kon-

ferenssit, joihin on osallistunut myös tutkijoita, tai ammattiväen tekemät aloitteet uusista tutkimuskohteista.

Muutamina vuosina on jo ollut käytettävissä varoja, paitsi perinteisiin, keskusjohdon alulle panemiin projekteihin, myös alueelliseen kontaktitoimintaan. Varat ovat olleet vähäisiä, mutta periaatteellisesti merkittäviä. Myös muiden käytettävissä olevien varojen turvin on voitu luoda alueellisia kontaktiverkkoja ja yhteistoimintaa. Näyttää siltä, että korkeakoulututkijoiden kanssa tehtävä yhteistyö hyväksytään nykyään ammattijärjestöjen toiminnan osaksi (Danvind ja Mörtvik Oxfordissa 1991).

Tausta

Verrattain hiljan "keksityllä" tutkimuspiirillä on historiassa mielenkiintoisia edeltäjiä. Oscar Olsson, yksi Ruotsin opintokerhotoiminnan näkyvimpiä hahmoja, kirjoittaa (1952) eräänlaisista opintokerhoista, työläisten yliopisto-

opinnoista (University tutorial class), joita on järjestetty Oxfordissa, Cambridgessa ja Lontoossa ja jotka suuresti muistuttavat nyt puheena olevaa yhteistyömuotoa.

Nykyisenmuotoisen tutkimuspiirin alkuna oli yhteistyö, jonka työväenliikkeen korkeakoulutuksen ja tutkimuksen työryhmä (AHUF) aloitti 1970-luvun puolivälissä. Aluksi järjestettiin muutamia korkeakoulukursseja ammattiyhdistysten aktiivijäsenille. Ei kuitenkaan kestänyt kauan, ennen kuin syntyi tarve saada aikaan myös muunlaista, muodoiltaan joustavampaa yhteistyötä. Tähän vaikuttivat monet syyt. Esitettiin ajatus tutkimukseen liittyvästä opintokerhoista, myöhemmin yksinkertaisemmin sanottuna tutkimuspiireistä. (esimerkiksi Gunnarsson & Perby 1981 ja Nilsson 1990).

Tutkimuspiiri osoittautui piankin hyvin elinvoimaiseksi keksinnöksi, ja nykyään idea on levinnyt kautta koko maan. Yleensä, mutta ei yksinomaan, se on ammattijärjestöjen ja tutkijoiden yhteistyötä.

Uppsalan alueella aloitettiin ensimmäiset tutkimuspiirit keväällä 1984, ja työn pohjana olivat siihen keksinnössä Lundista saadut kokemukset. Ne olivat vastaus senaikaisen korkeakoulupiirin alueella toimivien ammattijärjestöjen kysyntään. Jo jonkin aikaa oli eräs epävirallinen aluehallinnossa työskentelevä ryhmä keskustellut siitä, mitä mahdollisuuksia korkeakouluilla olisi tyydyttää ammattiväen tiedon tarvetta. Kun sittem erinäisten valmistelujen jälkeen tutkimuspiirin toiminta alkoi, tarkoituksena oli kokeilla tutkijoiden ja ammatti-ihmisten yhteistyötä myös meidän alueellamme. Selonteko kymmenestä ensimmäistä tutkimuspiiristä totesi kokeilun tuottaneen tuloksia, jotka olivat arvokkaita sekä ammattiyhdistysaktiiveille että tutkijoille.

Nykyään Uppsalan yliopiston ja alueen ammattijärjestöjen yhteistyö on vakiintunut. Viiden viimeksi kuluneen vuoden aikana on Uppsalan alueella aloitettu parisenkymmentä tutkimuspiiriä, ja niistä on kertynyt koko joukko kokemuksia. Yliopistoon on perustettu osapäiväinen kontaktitutkijan toimi ja asiantuntijaryhmä ammattijärjestöyhteyksiä varten. Tutkijantoimi ja asiantuntijaryhmä ovat kiinteässä yhteydessä työelämän ja työmarkkinoiden tutkimuksen foorumiin (A-Forum), joka toimii yhteiskuntatieteellisessä tiedekunnassa.

Yhteistyö on nyt edennyt niin pitkälle, että on aloitettu yhteinen tutkimusohjelma työelämäntutkimus (ALFOFAK), joka perustuu am-

mattiyhdistysten tarpeisiin. Ammattiyhdistyksillä on ratkaiseva osa koko tutkimusprosessissa, muun muassa tutkimuspiirien ja erityisten ammatillisten asiantuntijaryhmien kautta.

Ennen kuin tarkastelen kokemusten pohjalta muutamia keskeisiä tutkimuspiiriin liittyviä näkökohtia, on ensin vastattava kysymykseen, mikä tutkimuspiiri oikeastaan on.

Mikä on tutkimuspiiri?

Eräässä Lundin yliopiston tiedotteessa (vuodelta 1983) esitellään tutkimuspiirejä näin:

"Tutkimuspiireissä tarkastellaan kysymyksiä, jotka liittyvät ammattityöhön. Pyritään löytämään uusia näkökulmia ja ratkaisuja. Näin tapahtuu, kun ammatti-ihmiset antavat kokemuksensa ja tutkijat tutkimustietonsa yhteiseen käyttöön."

Samasta lähteestä (Gunnarsson ja Perby 1981) käy myös ilmi, että toisin kuin opintokerhoissa, tutkimuspiireillä ei ole ennakolta laadittua opintosuunnitelmaa tai kirjallisuutta. Liikkeelle lähdetään kysymyksistä ja ongelmista, joita ammattiryhmät ja ammattiosastot toivovat selvitettäväksi. Toiminta perustuu kuitenkin vanhaan opintokerhoperinteeseen.

Tutkimuspiirien aiheet vaihtelevat suuresti. Ne voivat olla konkreettisia ja selväpiirteisiä kysymyksiä (koskien esimerkiksi jotakin työympäristöä) tai aivan yleisluontoisia asioita (esimerkiksi julkisen sektorin ongelmia tai kysymystä jonkin kunnan kriisivalmiudesta). Niinpä myös pedagogiikka ja työtavat vaihtelevat tutkimuspiirin tarkoituksen mukaan.

Tutkimuspiirin vaikuttimet ja tavoitteet ovat siis moninaiset. Lundberg ja Starrin (1990) toteavat, että piiri voi pyrkiä (a) tutkimuksen käynnistämiseen, (b) ongelmanratkaisuun, (c) tutkimustiedon välittämiseen, (d) lisäpätevyyden hankkimiseen tai (e) se voi kuulua osana johonkin tutkimusprojektiin. Yhdessä ja samassa tutkimuspiirissä voi yhdistyä useita eri aiheita.

Härnsten (1991) erottaa seuraavat neljä tarkoitusta, jotka tutkimuspiiri voi eri tavoin täyttää. (1) Se voi olla aikuiskoulutusta, joka toteutuu itse piirissä tai johon piiri voi innostaa osanottajat myös sen ulkopuolella. (2) Se voi olla tutkimustiedon välittämistä. (3) Se voi vahvistaa ammattijärjestön kaksinkertaista, demokratiaa luovaa tehtävää eli kehittää sekä si-

säistä demokratiaa että mahdollisuutta toimia demokratisoivana voimana yhteiskunnassa. (4) Se voi antaa tutkijoille uusia tietoja, jopa stimuloida uusiin tutkimuksiin.

Näyttää siltä, että tutkimuspiirin mahdollisuuksista vallitsee joltinenkin yksimielisyys. On kuitenkin myös aivan ilmeistä, että tätä mallia voidaan soveltaa monella tavalla eikä se ole mikään valmis ratkaisu, joka voisi toteutua vain yhdellä tavalla.

Tutkimuspiiri lienee nähtävä ennen kaikkea yhteistyönä, tutkijoiden ja käytännön työntekijöiden kohtaamisena. Tässä kohtaamisessa vaihdetaan. Yhtenä tärkeänä osana on tutkimustiedon levittäminen, mikä jo sinänsä olisi korkeakoululle riittävä motiivi osallistua. Mielienkiintoista kyllä, usein myös löytyy uutta tietoa.

Kunhan tietyistä perusedellytyksistä pidetään kiinni, tutkimuspiiri ja sen toiminta on voitava määritellä mahdollisimman avarasti. Se on ja sen pitää olla joustavaa yhteistyötä tutkijoiden ja käytännön ihmisten kesken.

Ymmärrettävistä syistä tutkijalla on piirissä avainrooli. Siksi esitän seuraavassa siitä muutamia ajatuksia. Huomatkaa, että piiriin voi osallistua useampi kuin yksi tutkija.

Tutkijan toimintatapa

Kuten sanottu, tutkimuspiirien sisältö ja muoto voivat vaihdella, samoin työtavat ja tulokset. Ei ole kahta samanlaista tutkimuspiiriä. Seuraavassa otan kuitenkin esille joitakin yhteisiä piirteitä ja hahmottelen eräänlaisen ideaalin. Tämä on siis periaatteellista pohdiskelua, jota ei aina voi soveltaa jokaisen tutkimuspiiriin erityisolosuhteisiin. Lähtökohtanani ovat ne käytännön kokemukset, joita työtoverini ja minä itse olemme saaneet Keski-Ruotsin tutkimuspiireistä ja joita olemme pohtineet perinpohjaisesti. Samalla korostan sitä, että ohjeet ja näkökohdat, joita tulen esittämään, ovat luonteeltaan likimääräisiä.

Tarkasteluni polttopisteessä on tutkija (tai tutkijat) joka on mukana tutkimuspiirissä. Mitä oikein tutkijalta vaaditaan? Millainen vastuu, millainen rooli, millaisia tehtäviä hänellä on? Lyhyesti: mikä on ominaista tutkimuspiirissä työskentelevän tutkijan toiminnalle?

Tutkimuspiiri edellyttää sekä tiedon välittämistä että uuden tiedon löytämistä. Siksi on luonnollista, että tutkijalla tietotyöntekijänä on

erityinen vastuu. Sitä paitsi Ruotsissa yleensä edellytetään tutkijoilta, että he tarvittaessa pystyvät välittämään nk. tutkimustietoa kiinnostuneelle yleisölle. Osa siitä, mitä tutkimuspiirissä normaalisti tapahtuu, voidaan nähdä juuri tutkimusta koskevan informaation antamisena.

Mikä on ominaista tutkimuspiirin tutkijalle

Voiko kuka tahansa tutkija osallistua tutkimuspiiriin?

Jos on kysymyksessä avustaminen yksit-
täistapauksessa, millainen tutkija tahansa voi olla käytettävissä. Tilanne on erilainen, jos se edellyttää jatkuvaa osallistumista piiriin työskentelyyn. Yksi perusedellytys on luullakseni se, että tutkija on tavallista uteliaampi — utelaisuushan on tutkijalle yleensäkin välttämätön ominaisuus. Hänen ei pidä myöskään pyrkiä linnoittautumaan tutkijanhuoneeseensa, vaan hänen on oltava ulospäin suuntautunut ja ajankohtaisasioista kiinnostunut. Tällaisen asenteen tulisi kuulua kaikille humanisteille ja yhteiskuntatieteilijöille.

Tieteelliseltä kannalta voi todeta, että tutkijan osallistuminen tutkimuspiiriin kaltaiseen pedagogiseen toimintaan on tietynlainen kannanotto. Kuten mikään pedagoginen toiminta, tämäkään ei ole neutraalia. Niinpä esimerkiksi norjalainen yhteiskuntatieteilijä Enerstvedt (1971) kirjoittaa ”yhteiskuntatieteen pedagogiikasta”, joka on oikeaa vain silloin, jos tiede ei vain tutki ihmisiä, vaan on ihmisiä varten ja syntyy vuorovaikutuksessa ihmisten kanssa: ”Tällainen pedagogiikka on poliittista. Ja vain jos tämä tiedostetaan, ollaan tieteellisiä.”

Yksi edellytys on myös se, että tutkija suhtautuu positiivisesti ammattiyhdistysliikkeen tai ainakin hyväksyy sen tärkeänä ja laillisena yhteiskunnallisena toimintana. Toisaalta on tuskin kummallekaan osapuolelle eduksi, jos tutkijan asenne on kriittikömmän myönteinen.

Tutkijan toiminta alkuvaiheessa

Tutkimuspiiriin alkuvaihe ansaitsee oman esittelynsä. Sille, jolla ei ole aikaisempaa kokemusta tällaisista piireistä, voi alkuvaihe olla outo ja hankala. Tavallaan tutkimuspiirit pyrkivät rakentamaan siitua kahden eri maailman välisen (usein suuren) kuilun ylitse. Molemmien puolin saattaa toisinaan olla epärealistisia odotuksia ja ennakkoluuloisia tai liioiteltuja kuvitelmia toinen toisestaan.

Aluksi on siis tutustuttava ja opittava luottamaan toinen toiseensa. Se vie oman aikansa. Tutkijan on oltava avoin ja vastaanottavainen ammattiväen mielipiteille. Yleensä on varattava riittävästi aikaa siihen, että kuvaillaan ja täsmennetään sitä ongelmaa, jota tutkimuspiiri aikoo käsitellä. Tutkimuspiirin toiminnan yksi edellytys on, että se käsittelee kysymyksiä, joita ammattijärjestön taholla pidetään tärkeitä. Tutkijan osana tässä on auttaa, kuunnella, ohjata keskustelua jne.

Tutkijan tulee pyrkiä tasa-arvoiseen yhteistyöhön, ja erityisen tärkeää tämä on piirin alkuvaiheessa. Kumpikaan osapuoli ei ole ekspertti; molemmilla on toisiltaan paljon opittavaa.

On myös syytä torjua ammattijärjestön edustajien mahdolliset odotukset, että tutkimuspiiri voisi ratkaista käsiteltävän ongelman. Ongelman ratkaisuun käydään, siitä hankitaan enemmän tietoa, mutta tuskinpa tutkimuspiiri sinänsä ryhtyy toimenpiteisiin. Mahdollisesti se laatii toimintasuunnitelman tai sellaisen perusteet, ja mahdollisesti tutkimuspiiri saa aikaan sen, että ammattijärjestö ryhtyy toimiin ratkaistakseen kysymyksessä olevan ongelman. Tutkimuspiiriin tarkoituksena kuitenkin on lähinnä välittää ja hankkia tietoa.

Alkuvaiheelle on usein ominaista epävarmuus siitä, missä ollaan, mitä on tehtävä, miten on edettävä jne. Epävarmuutta voi ilmetä myös työn myöhemmissä vaiheissa. Siitä on ehkä vaikea selviytyä, elleivät sekä tutkija että muut osanottajat ole varautuneet siihen. Aikaisemmista tutkimuspiireistä saadut kokemukset osoittavat kuitenkin, että on paras opetella sietämään jonkin verran epävarmuutta. Sen aiheuttamat vaikeudet on ennenkin voitettu. Ehkä tarvitaan epäilyä, kyseenalaistamisen ja näennäisen tehottomuuden kausia, jotta tulokselliset toimintatavat ehtisivät kypsyä. Tällaisia latenssivaiheita tunnetaan myös muusta luovasta työstä.

Tutkija ja tutkimuspiirin tarkoitus

Tutkimuspiiriin tarkoitus on valaista jotakin ongelmaa, josta ammattijärjestö haluaa saada enemmän tietoa. Tutkijan tärkeänä tehtävänä on antaa yleinen ammattitaitonsa piiriin käyttöön. Tämä ammattitaito on kykyä systemaattisesti lähestyä tutkimusongelmaa.

Ongelma, jota tutkimuspiiri aikoo käsitellä on myös nähtävä tutkimusongelmana. Mitä

siitä tiedetään? Mihin osiinsa se jakaantuu? Miten voimme rajata sen? Mistä meidän on otettava selkoa ja miten meidän on meneteltävä? Tällaisia kysymyksiä tietenkin syntyy tutkijan aivoissa.

Tutkija on vastuussa tutkimuspiirin tietoyöskentelystä.

Toisin kuin tavallisessa tutkimustyössä, on epätodennäköistä (ehkäpä suorastaan harvinaista), että hän harjoittaa jotain omaa tutkimusta, toisin sanoen systemaattisesti kerää uutta empiriistä tietoa. Resursseina käytetään ennen kaikkea (1) osanottajien omia tietoja ja kokemuksia ja (2) niitä tietoja, joita piiriin kutsuttavat tutkijat ja asiantuntijat voivat välittää. Mahdollisesti tutkija myös perehtyy sopivaan kirjallisuuteen ja selostaa sitä piirille.

On erittäin tärkeää, että osanottajien tietoja ja kokemuksia käytetään hyväksi. Usein he ovat sekä innostuneita että kyvykkäitä, ja yleensä osanottajat yhdessä tietävät enemmän kuin alussa luulivat tietävänsä. Korostan, että tutkimuspiirien käsittelemät ongelmat ovat monimutkaisia ja että siksi luonnollisesti tarvitaan monien eri alojen asiantuntemusta, jotta asiaa riittävästi valaistaisiin. Niinpä on tarpeellista kutsua tutkijavieraita eri aloilta. Periaatteessa ei ole mitään rajoja (paitsi taloudellisia ja käytännöllisiä) sillä, keitä tutkijoita ja kuinka monta tutkimuspiiriin voidaan kutsua.

On toinenkin tärkeä syy siihen, että tutkija on tutkimuspiiriin vakainaisena osanottajana. Hänen kriittiset arvionsa ja kommenttinsa vieraillevien asiantuntijoiden panoksesta ovat piirille tarpeellisia ja suuriarvoisia.

Tietokäsitys

Mielenkiintoista tutkimuspiiriin toiminnassa on myös se, että niissä kaksi erilaista tietämisen tapaa kohtaa toisensa. Voidaan puhua käytännön ihmisen tiedosta ja tutkijan tiedosta. Näiden erityyppisten tietämysten kohtaamisessa syntyy dialogi. Toista tai toista ei ole pidettävä parempana, todempana tai arvokkaampana. Tutkijan asenteen tulee olla nöyrä, ja hänen tulee ymmärtää, että käytännön ihmisten kokemukset avaavat toisenlaisen, täydentävän näköalan. Ne edustavat eräänlaista empiriaa, jossa tutkija voi koetella teoreettisia tietojaan. Ehkä joitakin teorioita on kumottava, korjattava, kehitettävä.

Alkuvaiheen ongelmankartoituksessa tutkijan on hyvä yrittää systemaattisesti ottaa selvää niistä kokemuksista ja näkökannoista, joita osanottajilla piiriin työn kohteena olevalla

alueella on. Niitä voidaan jollakin tavalla inventoida.

Tutkimuspiirien perusidea ja yleinen lähtökohta on se, että kaikilla on tietoja ja kokemuksia, joiden jakaminen muille on hyödyllistä. Jokainen voi oppia jotakin toisilta osanottajilta. Tämä on erittäin tärkeää muistaa silloin, kun piirin osanottajat ovat vain vähän koulutettuja ja heillä on työelämässä matala status.

Uuden tiedon hankkiminen

Sekä yksittäiset ihmiset että koko ryhmä saavat tutkimuspiirissä uutta tietoa. Uusi tieto tarkoittaa tässä kaikkien osanottajien omakohtaisia oivalluksia ja oppimista. Se voi kuitenkin tarkoittaa myös uuden yleisen tai tieteellisen tiedon karttumista.

Osa tutkimuspiiriin toiminnasta voidaan nähdä niin, että vakinaisesti osallistuva tai vieraileva tutkija välittää tutkimustietoa muille osanottajille. Saavatko he myös itse uutta tietoa?

Kaikesta päätellen tutkimuspiirimalli sopii tavattoman hyvin tutkimustiedon siirtämiseen kuluttajille niin, että he todella ottavat sen vastaan ja liittävät omiin tietoihinsa. Vastaanottajat ovat nimittäin alun perin tavallista kiinnostuneempia tutkimusta koskevasta informaatiosta. Kysymyksessähän ovat asiat, jotka todella koskevat heitä ja joihin he jopa ovat syventyneet tutkimuspiirissä.

Se, että edellä sanottu pitää paikkansa, tuntuu sitäkin uskottavammalta, jos ajatellaan että ihmisen tiedonhankinta on aktiivinen prosessi, jossa hänen pitää valloittaa tieto ja liittää se aikaisempaan ajatusrakennelmaansa. On siis pidettävä erillään tutkimustieto pelkkänä informaationa ja tutkimustieto vastaanottajan uutena tietämyksenä. Viimeksi mainittu syntyy vasta silloin, kun vastaanottaja aktiivisessa prosessissa on hankkinut tiedon ja ottanut sen omakseen.

Kaikki osanottajat voivat saada uutta tietoa, kun eri näkökulmat hedelmällisellä tavalla kohtaavat toisensa. Voi syntyä uusia ajatustapojen yhdistelmiä ja oivalluksia. Kysymykseen voivat tulla monenlaiset asiat, alkaen jokapäiväisistä, esimerkiksi omaan työpaikkaan liittyvistä kysymyksistä, aina työelämän tai koko yhteiskunnan yleisiin kysymyksiin. Eihän juuri ole rajoja sillä, millaisia kysymyksiä tutkimuspiiri voi ottaa aiheekseen. Se voi tosiaan käsitellä sekä suurta että pientä.

Olisi varmaan väärin väittää, että tutkimuspiirissä saatu uusi tieto on samankaltaista kuin varsinaisessa tutkimustyössä saatu. Oikeammin sanottuna tutkija usein saa virikkeitä, aiheita, ideoita — mutta toisinaan myös tietoja — joita hän voi käyttää tutkimuksessaan. Ei voida kuitenkaan kiistää sitä, että joka osallistuu tutkimuspiiriin saa runsaasti itselleen uutta tietoa.

Huomionarvoinen asia on myös se, että tutkimuspiirissä joskus myös jonkinlaisen kollektiivinen tietämys karttuu. Jos edellytykset ovat suotuisat ja toiminta kehittyy positiivisesti, voi syntyä tavattoman avoimia ja rakentavia keskusteluja. Prosessi on luova silloin, kun kaikki pyrkivät antamaan panoksensa keskusteluun. Aivan varmaa on, ettei kukaan kyvykäs yksilö yksin olisi yltänyt yhtä pitkälle kuin ryhmä yhdessä.

Johtopäätökset

Olen halunnut esittää, että tutkijan tietokäsitys ja asennoituminen ratkaisevat, miten hedelmälliseksi kahden erilaisen maailman ja kahden erilaisen tietämyksen ja kokemuksen kohtaaminen muodostuu.

Jos osanottajat ymmärtävät tutkimuspiirin toiminnan perusedellytykset, heillä on odotettavissa jännittävä ja opettavainen tiedonvaihto ja uuden tiedon maailma.

Tutkimuspiiri on

"... tapa käsitellä sellaisia ongelmia, joiden käsittelyyn muuten ei ole sijaa, enempää ammattityön kuin tutkimuksenkaan piirissä. Tutkimuspiiri vapauttaa tavanomaisista rakenteista, se on uusi työtap, eräänlainen kohtauspaikka. Se tarjoaa mahdollisuuden sekä jokapäiväisten että yleisten asioiden pohdiskeluun. Siinä avautuu kenties uusia näköaloja ja luodaan perustaa uuden tiedon etsinnälle. Kaikille osanottajille (ammattiväelle ja tutkijoille) tutkimuspiiri merkitsee hetkeksi irtaantumista arkityöstä. Se antaa etäisyttä ja ajattelun mahdollisuuksia. Parhaimmillaan tutkimuspiiri on varmaan tavattoman luova miljöö."

(Holmstrand et al 1989)

Tutkimuspiiri voisi olla erinomainen väline työelämäntutkimuksen kehittämiseen. Kuten Nilsson (1990) korostaa, tämä kehittäminen on mahdollista vain todellisessa teorian ja käytännön vuorovaikutuksessa.

Laajemmin nähtynä tutkimuspiiri on tärkeä väline ammattiyhdistysliikkeen pyrkimyksissä päästä osalliseksi korkeakoulujen tiedoista. Tutkijan kanssa tehtävän yhteistyön tarkoituksena on vahvistaa ammattiyhdistysliikettä, se tuntuu entistä tärkeämmältä, kun ajatella erinäisiä yhä selvemmin ilmeneviä huolestuttavia ilmiöitä. Toisaalta voidaan todeta ammatillisen järjestäytymisen väheneminen, varsinkin suurkaupungeissa, toisaalta ammattiyhdistysliikkeen melko vahvaa asemaa uhkaamassa on talouselämän kansainvälistyminen ja sen vaikutus sekä yhteiskunnan ilmapiiriin että työmarkkinasuhteisiin.

Tutkimuspiireillä näyttää olevan mahdollisuuksia vaikuttaa ammattiyhdistysliikkeen kahdenlaiseen demokratiaan luovaan tehtävään. Nämä piirit voidaan nimittäin luokitella joko emansipatorisiksi tai strategisiksi. Raja voi tietysti olla liukuva.

Emansipatorinen tyyppi on ennen kaikkea niitä varten, jotka ovat hierarkian pohjalla. He

ovat saaneet vähän koulutusta ja joilla on matala status. Tämäntyyppiseen toimintaan sopivat hyvin esimerkiksi Freiren pedagogiset ajatukset. Toinen tyyppi on lähinnä sellaisia osanottajia varten, jotka ovat ammattihierarkiassa vähän ylempänä ja jotka käsittelevät strategisesti tärkeitä kysymyksiä. Emansipatorinen tutkimuspiiri pyrkii ennen muuta kehittämään ammattialan sisäistä demokratiaa, kun taas strateginen pyrkii ensisijaisesti vahvistamaan ulkoista demokratiaa, toisin sanoen lisäämään ammattiyhdistysten mahdollisuuksia esittää perusteltuja vaatimuksia työelämässä ja yhteiskunnassa.

Jotta tutkimuspiirit voisivat kehittää molempia demokratiaa luovia tehtäviään, on tarpeen tukea kummankin tyyppisiä piirejä ja pyrkiä edistämään niiden hedelmällistä yhteistyötä. Jos tässä onnistutaan, saadaan käyttöön runsaat demokraattiset ja vapauttavat voimavarat: ammattiyhdistysten jäsenien tiedot ja muutokset.

Käännös EVA LAUNONEN

LÄHTEET

- Darvind, E-M. & Mörtvik, R. 1991: The Unions and Research on Working Life in Sweden — What can we do together? Bidrag till konferensen vid Ruskin College, Oxford, 15—18 juli om "Research as Engagement: An International Conference on Developing Relationships Between Trade Unions and Research Organisations".
- Enerstvedt, R. 1971: Vetenskap som pedagogik. En analys av vetenskapens medel och mål. Uppsala: Prisma, Verdandi-debatt nr 64.
- Gunnarsson, L. & Perby, M-L. 1981: Forskningscirklar — En metod i facklig kunskapsuppbyggnad. Stockholm ALC.
- Holmstrand, L. 1986: Forskningscirklar — en form för samarbete mellan högskola och fackliga organisationer. En redovisning av två års erfarenheter av en försöksverksamhet. Uppsala (stencil).
- Holmstrand, L., Härnsten, G. & Isacson, M. 1989: PM angående forskningscirklar. Uppsala (stencil).

- Holzhausen, J. (red) 1990: Lokal facklig kunskapsuppbyggnad i samverkan med forskare. Bidrag till en konferens om forskningscirklar. Stockholm: ALC.
- Härnsten, G. 1991: Forskningscirkeln — pedagogiska perspektiv. Stockholm: LO.
- Lundberg, B. & Starrin, B. 1990: Forskningscirklar i Värmland: En participatorisk ansats. I Holzhausen (red) 1990, s 43—66.
- Lunds universitet, 1983: Forskningscirkel. På väg mot forskning för facket. Informationsblad: Lunds universitet-LO-TCO-SACO/SR.
- Nilsson, K-A. 1990: Forskningscirkeln växer fram. I Holzhausen (red) 1990, s 67—74.
- Olsson, O. 1925: Universiteten och det svenska folkbildningsarbetet. Stockholm: Gebers förlag.
- Svenstam, Å. 1990: Med forskningscirkeln som metod. I Holzhausen (red) 1990, 2 86—92.